

12.2021

NATIONAL GEOGRAPHIC

Специален проект
Царството на
Серенгети

ДОБРЕ ДОШЛИ
НА ПЛАНЕТАТА

ЗЕМЯ

ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

NATIONAL GEOGRAPHIC

БР. 12 (194)

БРОЙ

ДЕКЕМВРИ 2021 Г.

По време на годишната си миграция, преследвайки сезонните дъждове в кръговия си маршрут през региона на Серенгети в Източна Африка, антилопите гну многократно прекосяват р. Мара на традиционни пунктове като този в Кения.

НА КОРИЦАТА

Биволски чапли пригружават
мигриращи антилопи гну в Танзания.

6 ШАРКИ

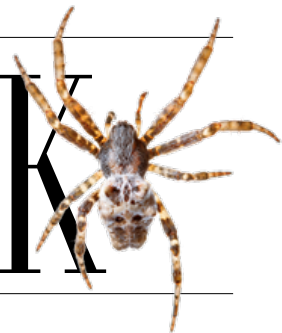
В ПРИРОДАТА ШАРКИТЕ
СА ПОВСЕМЕСТНИ:
КАТО ПРИМАМКА,
КАМУФЛАЖ ИЛИ ЖИВИ
ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА
ИЗКУСТВОТО.

ТЕКСТ И СНИМКИ:
ДЖОУЪЛ САРТОРИ

ВСИЧКО СЕ ЧУВА!
ПРОЧЕТЕТЕ ЗА
(И СЛУШАЙТЕ)
ТРАКАНЕТО НА
ОПАШКАТА НА ГЪРМЯЩА
ЗМИЯ, ТРЕПТЕНЕТО НА
ПАЯЖИНА И ДР.

**ТЕКСТ: ХИКС УОГАН, ДЖЕЙСЪН
БИТЪЛ И ДЖОРДАН САЛАМА**

16 ЗВУК

22 ЦВЯТ

ВУЛКАНИЧНИТЕ
ИЗРИГВАНИЯ
ГРУНДИРАТ ПЛАТНО
ЗА ВСЯКАКВИ
ОТЕНЪЦИ НА ЖИВОТА
НАД И ПОД ЗЕМЯТА.

**ТЕКСТ: МАЯ УЕЙ-ХААС
СНИМКИ: СТИВЪН УИЛКС**

МОЖЕ ЛИ НАУКАТА
ДА ВЪЗКРЕСИ
АРОМАТА НА ЦВЕТЕ,
ИЗЧЕЗНАЛО ПРЕДИ ВЕК.
РАЗБИРА СЕ, КАЗАХА
ИЗСЛЕДОВАТЕЛИТЕ. ЕТО
КАК ГО ПОСТИГНАХА.

ТЕКСТ: САРА ГИБЪНС

26 МИРЪС

30 СКОРОСТ

СИЛИТЕ, КОИТО
ОФОРМЯТ ПЛАНЕТАТА,
СЕ ДВИЖАТ С РАЗЛИЧНА
СКОРОСТ. ЕДНА ОТ
НАЙ-ТРЕВОЖНО
УСКОРЯВАЩИТЕ
СЕ: ТОПЕНЕТО НА
ЛЕДНИЦИТЕ.

ТЕКСТ: МАЙКЪЛ ГРЕШКО

ГЛЕДКАТА НА ГЪМЖИЛОТО
ОТ МИГРИРАЩИ
АНТИЛОПИ ГНУ В
СЕРЕНГЕТИ Е ЕДНО ОТ
НАЙ-ВЕЛИЧЕСТВЕНИТЕ
ЗРЕЛИЩА НА ЗЕМЯТА.

**СНИМКИ: ЧАРЛИ ХАМИЛТЪН
ДЖЕЙМС**

34 РОЯК

ШАРКИ

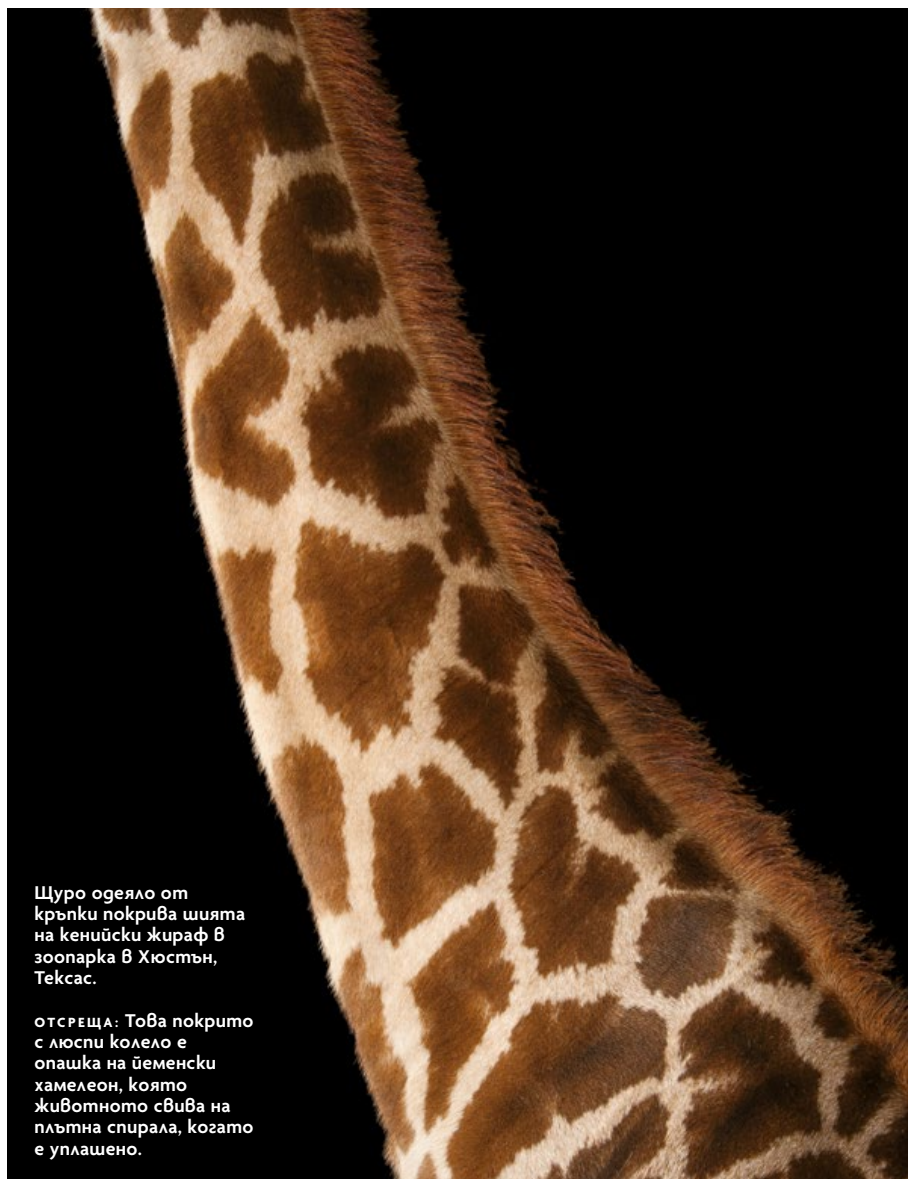
ТЕКСТ И СНИМКИ:

ДЖОУЪЛ САРТОРИ

СТРАНИЦА

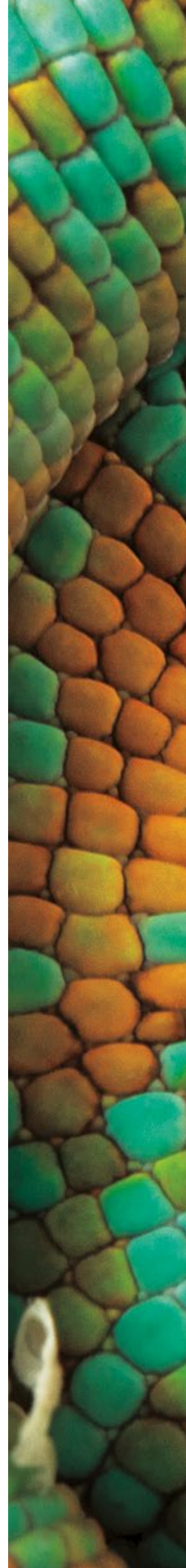
№ 06

СПИРАЛИ. РАЙЕТА. СИМЕТРИЯ. НАВСЯКЪДЕ В ПРИРОДАТА ШАРКИТЕ ПОМАГАТ НА ЖИВОТНИТЕ ДА СЕ СЛЕЯТ ИЛИ ДА ИЗПЪКНАТ.

Щуро одяло от
кръпки покрива шията
на кенийски жираф в
зоопарка в Хюстън,
Тексас.

ОТСРЕЩА: Това покрито
с люспи колело е
опашка на йеменски
хамелеон, която
животното свива на
плътна спирала, когато
е уплашено.

РАЗДЕЛ

ЩАРКИ

Коя жаба на тази снимка е най-отровната?
Дяволската дървесница от вида *Oophaga sylvatica*,
най-горе вдясно. Гледани по часовника от там,
останалите са само леко отровни: тигрова
дървесница, лимонов арлекин, еквадорска крастава
жаба *Atelopus balius*, слънчева стъклена жаба.

Повечето жаби са нощни, но отровните жаби са активни през деня, когато техните привличащи погледа цветове и окраски могат да предупредят хищниците да стоят надалеч. Видовете на тази страница, по часовника от горе, са различни: дяволска дървесница, *Oophaga sylvatica*, жаби арлекин (както жълто-оранжева, така и жълта), и синя петниста дървесница.

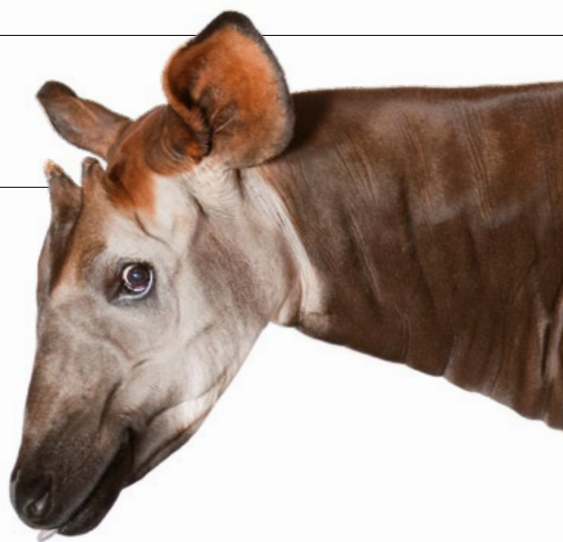
Н

НЯКОИ ГО ПРЕДПОЧИТАТ ЯРКО; други – дискретно. Някои изпъкват, а други се сливат. Някои от любимите ни животни са прочути с шарките си.

Какво биха били тигърът или зебрата без райетата си?

По отношение на шарките птиците очевидно печелят наградата. Райската тангара, червенокачулатото турако, зеленогръбата петниста астрилда и, разбира се, папагалите ара: всички те са се самозабравили в цветното си облекло – червено, синьо и зелено едно до друго. Скалариите светят като неонове под водата. Хамелеоните могат да променят отсенките си. Отровните жаби гръзват да се обличат в най-неестественото синьо и жълто – което според експертите ефективно отблъсква хищниците. Черното, бялото и сивото също могат да осигурят изобилно разнообразие. Силно отровният малайски крайт е скромен в безцветните си ивици. Снежнобялото тяло на черношиестия лебед завършва с черна като въглен глава. Лъчеперката *Chitala ornata*, наричана още индийски нож, сякаш има черно-бели илюминатори по сребристите си страни.

Други шарки заимстват от фона, което е стратегия да се слееш и да

ФОТОГРАФСКИ НОЕВ КОВЧЕГ, ПЪЛЕН С ШАРКИ

Националното географско гружество, посветило се на осветляването и опазването на чудесата на нашия свят, финансира проекта „Фотографски Ноев ковчег“ от 2012 г. насам, основан от изследователя на *National Geographic* Джоуъл Сартори. Автор, учител и природозащитник,

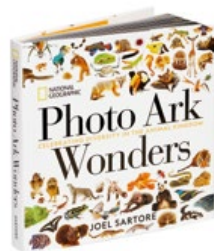
както и фотограф, Сартори създаде 25-годишния проект – днес Фотографски Ноев ковчег на *National Geographic*, за да използва изображения с цел да вдъхнови хората да помогнат да се спасят застрашените видове и местообитания.

ИЛЮСТРАЦИЯ: ДЖО МАКЕНДРИ

NATIONAL
GEOGRAPHIC

PHOTOARK
JOEL SARTORE

Част от това фотоее са взети от новата книга на Сартори, „Чудеса от Фотографския Ноев ковчег“, която може да се купи на shopdisney.com.

останеш скрит. Тъмните петна на верижната котешка акула отразяват като в огледало светлосенките на океанското дъно. Блестящите амеки просветват като слънчеви лъчи върху вода.

По черупките на горските блатни костенурки има елегантни мозайки, възприели землистите тонове на опадалите листа във водоемите, в които се крият. Раурната тревна мишка – на ивици, като стърнищата, които обитава, дървесният скакалец – с толкова ярки жилки като тези на листата, падащи около него, люспите на смока – с отсенки в цветовете на джунглата, през която пълзи.

Животинското царство предлага шарки в изобилие. Някои интерпретираме като имащи цел, но други приличат на произволни форми и цветове – художественото майсторство на природата. □

Смятате, че кафявото е скучно? Не и по начина, по който някои създания го носят.

ГОРЕ: Окапито е раурано като зебрата, но най-близкият му роднина е жирафът. Това потайно създание от гъстите, влажни джунгли в ДР Конго използва своя 45-сантиметров език, за да се храни с над сто вида растения.

НА ОТСР. СТР.: Този гущер молох, живеещ в горещата, суха вътрешност на Австралия, е покрит с шипове и броня, които не само го защитават, но и му помагат да улови влагата от кондензацията по тялото си.

ЗВУК

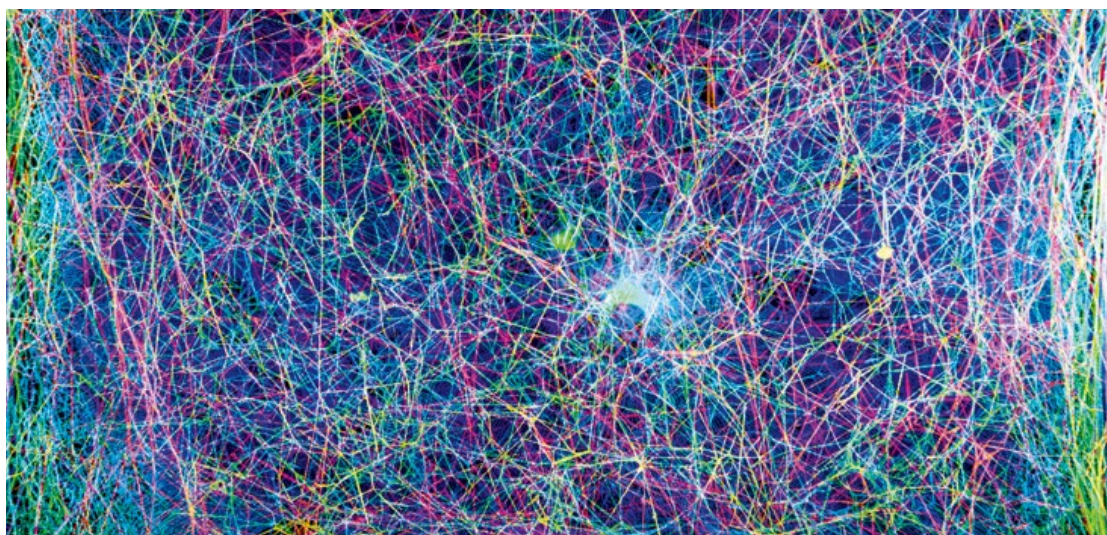
БРОЙ

ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

СТРАНИЦА

№ 16

МОЖЕТЕ НЕ ПРОСТО ДА РАЗГЛЕДАТЕ ТЕЗИ СТРАНИЦИ – ИЗСЛУШАЙТЕ ГИ. С КАМЕРАТА НА ТЕЛЕФОНА СИ СКАНИРАЙТЕ QR КОДА КЪМ ВСЯКА СТАТИЯ, ЗА ДА ЧУЕТЕ ЗВУЦИТЕ, КОИТО ОПИСВА.

МУЗИКА В ТРЕПТЯЩИТЕ НИШКИ НА ПАЯКА

ТЪЙ КАТО НЯМАТ ОСТРО ЗРЕНИЕ, паяците използват краката си, за да усетят вибрации в своите паяжини. Копринените нишки имат различни дебелина и степен на напрегнатост и съответно различни честоти, към които паякът се е настроил, за да усеща плячка, потенциални партньори или заплахи. Понастоящем група учени от Масачузетския технологичен институт (МТИ) се опитват да предават част от паяковите усещания на хората. С помощта на 3D лазерно визуализиране, основаващо се на напречни разрези на паяжини (горе), експертът от МТИ картографира тази на тропическия паяк *Cyrtophora citricola*. За всяка нишка учените определили музикални тонове, които хората могат да чуват. —**ХИКС УОГАН**

РАЗДЕЛ ЗВУК

ЗМИЙСКИ ТРИКОВЕ ЗА ЗАБЛУДА

Ако
чувате
стърже-
щото

ишшш, издавано от опашката на гърмящата змия, значи вече сте прекалено близо. А може би змията иска да си мислите така? Учените установили, че тексаските гърмящи змии вибрират с опашките си бавно, когато опасността е далеч, но преминават към по-бързо високочестотно тракане с приближаването ѝ. Това ускоряване подлъзва човешкото ухо да си мисли, че змията е по-близо, отколкото е в действителност.

—**ДЖЕЙСЪН БИТЪЛ**

МОЖЕ ЛИ ПОЙНА ПТИЦА БЕЗ ПЕСЕН?

Чуйте песните
на застрашения
брадавическ
медояд.

ОЦЕЛЯВАНЕТО НА ВИДА МОЖЕ ДА ЗАВИСИ ОТ
НАУЧАВАНЕТО НА ПЕСНИТЕ ЗА ЧИФТОСВАНЕ

БРАДАВИЧЕСТИЯТ МЕДОЯД е критично застрашена пойна птица от Югоизточна Австралия. Останали само няколкостотин индивида, а около някои мъжки няма възрастни, които да ги научат на песните си. Изследователски екип от Канбера, Австралия, съобщи, че 27% от мъжките медояди пият фалшиви вариации, а 12% въобще не знаят песните за чифтосване и са възприели тези на други видове – които женските отказват да чуят. Екипът пушал на млади птици в плен записи на песните на по-възрастни мъжкарци с надеждата, че тази музикална терапия ще научи младежите на правилните мелодии, за да съхранят вида. —**ХИКС УОГАН**

ДА ЧУЕШ ЗОВА НА ДИВОТО

Чуруликането на славеи. Воят на вълк. Подобните на свирка звуци на императорските пингвини. За да поддържа слуха си по време на изолацията заради Ковид-19, френско-германският композитор Александър Либерман започнал да записва звуците на животинското царство като нотирана музика, която публикувал в интернет. Всичко започнало като шега, но се превърнало в „нещо по-голямо“ — **х. у.**

ЦВЯТ

ТЕКСТ:

МАЯ УЕЙ-ХААС

Сканирайте този QR код и гледайте видео зад кулисите за това как Уилкс и екипът му създали това изображение.

СТИВЪН УИЛКС ДОКУМЕНТИРАЛ ИЗРИГВАНЕ В ИСЛАНДИЯ В ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА 21 ЧАСА БЕЗ ПРЕКЪСВАНЕ И СНИМАЛ ОГНЕНИЯ СПЕКТАКЪЛ, ДОКАТО ДЕНЯТ ПРЕМИНАЛ В НОЩ.

СТРАНИЦА

№ 23

ЦВЕТОВЕТЕ НА ЕДИН ВУЛКАН могат да бъдат колкото видени, толкова и почувствани. В исландския вулкан Фаградалсфятъл, на около 30 км от столицата Рейкявик, най-горещата лава свети в безпечно жълто, но се охлажда до оранжево, червено и накрая мастилено черно. Този „необикновен динамичен обхват“ е едно от многото пестри явления, които фотографът Стивън Уилкс отбелязва в своята снимка на изригването през май, вляво.

Изображението показва в един-единствен образ как пейзажът преминава от ден към нощ. Уилкс постигнал ефекта, като комбинирал 70 от общо 1123 кадъра, които заснел от едно и също място в рамките на 21 часа. Композицията започва долу вдясно със снимка, направена в 13,54 ч, и се развива диагонално към горе вляво, преливайки един в друг любимите мигове на Уилкс. „Пресъздавам спомени си, в много отношения“ – казва той.

Процесът по създаването на снимката бил истински водовъртеж. Постоянни ветрове със скорост 70 км/ч шибали Уилкс и екипа му, докато забивали кочетата в земята, за да закрепят статива на фотоапарата. Щом слънцето се спуснало към хоризонта, вулканът утихнал и Уилкс го наблюдавал с растяща тревога. „Толкова много планиране – отбелязва той, – но в крайна сметка просто трябва да реагирам на случващото се пред мен.“ И точно когато изглеждаше, че плановите му се провалят, вулканът отново се пробудил и Уилкс получил така желания кадър. Казва, че докато гледал все по-наситените цветове на залеза над златистата лава на вулкана – съюз на сили, които са извайвали повърхността на планетата още от най-ранното ѝ детство, той почувствал почти духовна връзка. „Така е започнало всичко.“ —**МАЯ УЕЙ-ХААС**

Националното географско дружество, посветило се на осветляването и опазването на чудесата на нашия свят, финансира снимките и историите на изследователя Стивън Уилкс за природния свят от 2017 г.

ИЛЮСТРАЦИЯ: ДЖО МАККЕНДРИ

МИРИС

ТЕКСТ:

САРА ГИБЪНС

Д

ДАЛЕЧЕН БРАТОВЧЕД на прочутите хавайски хибискуси, дървото *Hibiscadelphus wilderianus* било ендемично за връх Халеакала на о-в Мауи. Вероятно *H. wilderianus* изчезнало между 1910 и 1913 г., ако се съди по съобщенията за това, че е загинало заедно с други дървесни видове, изсечени от фермерите, за да разчистят пространство за добитък.

Повече от век по-късно група учени се запитали дали изчезването наистина е сложило края на историята на вида.

„Седяхме и си мислихме: „Ами ако можем да направим като в „Джурасик парк“?“ – казва Христина Агапакис, творчески директор на базираната в Бостън биотехнологична компания *Ginkgo Bioworks*. Пет години по-късно с помощта на реконструкция на ДНК и синтетична биология те възродили тропичния хвойнов аромат на цветовете на изчезналото хавайско дърво.

Възкресяването на аромат не означава просто да помришеш нещо, което вече не съществува – казва изследователката и творец Сисел Толас, чиято Лаборатория за изследване на миризмите в Берлин си сътрудничала с *Ginkgo* по проекта. „Чрез аромата човек се свързва със спомени и емоции“ – обяснява тя.

Според един доклад на Кралските ботанически градини в Кю от 2020 г., понастоящем около 40% от растенията на Земята са застрашени от изчезване. Още много ще изчезнат, преди учените въобще да са разбрали, че съществуват.

АГАПАКИС И ЕКИПЪТ ѝ първо трябвало да открият гостатъчно останки от своя обект. Учените от фантастичната история „Джурасик парк“ взели кръв от съхранил се в кехлибар комар. Агапакис предположила, че вечната замръзналост може да е съхранила останки от изчезнали растения. Когато тази надежда не се оправдала, тя опитала в Харвардските университетски хербарии и библиотеки. В харвардската колекция от изсушени растителни образци, притиснати между големите бежови страници на книги, били описани 20 изчезнали растения. От хербария позволили на Агапакис да вземе проби от 14; три били избрани за възкресяване, сред тях и *Hibiscadelphus wilderianus*.

Второто, *Orbexilum stipulatum*, видяно за последен път на речен остров в Кентъки, предполагаемо изчезнало през 1881 г. Третото било обозначено като *Leucadendron grandiflorum*, произхождащо от Южна Африка и зърнато за последно

ЗА ПОСЛЕДЕН ПЪТ ТОВА ДЪРВО ЦЪФНАЛО НА ЕДИН СКЛОН НА ХАВАИТЕ ПРЕДИ ПОВЕЧЕ ОТ ВЕК. ДНЕС УЧЕНИТЕ СА ВЪЗКРЕСИЛИ ИЗЧЕЗНАЛИЯ МУ АРОМАТ.

СТРАНИЦА

№ 27

HIBISCADELPHUS WILDERIANUS

Смята се, че това цъфтящо дърво, произхождащо от древните полета от лава на Мауи, е изчезнало между 1910 и 1913 г. То е част от продължаващата загуба на биоразнообразие, изличила близо 11% от ендемичните видове растения на Хаваите – според едно изследване от 2019 г.

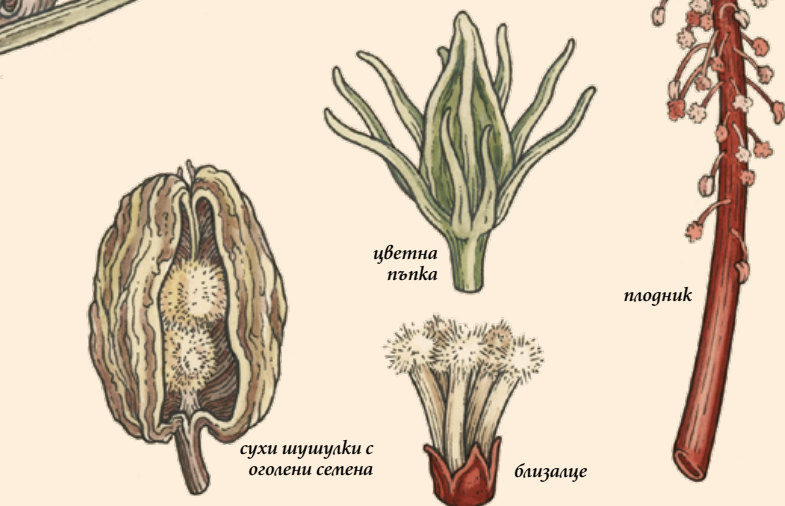
Ginkgo Bioworks са реконструирали и ароматите, и историята на изчезването на още две растения:

ORBEXILUM STIPULATUM

Малкото цъфтящо растение се смята за изчезнало през 1881 г. Подобно на дървото *Hibiscadelphus* на Мауи, то било изличено от човешката дейност: проект за язовир залял последното му известно местообитание в Кентъки. Възроденият аромат на цветовете му ухаел „на цитруси и бонбони“ според художествения изпълнител на проекта Александра Дейзи Гинсбърг.

LEUCADENDRON GRANDIFLORUM

Малкото растение с бели цветове произхожда от Южна Африка. След като местообитанията му били заети от лозя, за последен път било видяно през 1806 г. Проучванията за проекта на *Ginkgo* открили два различни екземпляра, които поставили под въпрос идентифицирането на растението. Толас реконструирала „дълбок и тютюнев аромат“ – казва Гинсбърг. Междувременно южноафрикански природозащитници се надяват да върнат местното растение. Като опожарят по безопасен начин част от териториите, които били негово местообитание, може да събудят останали в почвата заспали семена.

СКОРОСТ

ТЕКСТ:

МАЙКЪЛ ГРЕШКО

**ОТ 2000 Г. СВЕТОВНИТЕ
ЛЕДНИЦИ СА ЗАГУБИЛИ НАД
5,3 ТРИЛИОНА ТОНА ВОДА, КАТО
СА ПРЕОБРАЗИЛИ ПЕЙЗАЖИ И
СА ПОВИШИЛИ МОРСКОТО НИВО**

Б

БОБ МАКНАБ е един от пазителите на едно число, което дори той не може да проумее напълно:

267 млрд. тона вода. За да обясни мащабите на подобно нещо, геологът от Ълстърския университет трябва да използва сравнения като това: 267 млрд. тона вода са приблизително количеството вода в дълбок 3 м басейн с размерите на Ирландия. И ако можем да си представим толкова много вода, можем ли да си представим как също толкова лесно се е топил всяка година през последните десетилетия?

В крайна сметка огромното число, за чието установяване Макнаб помогнал, се свежда до скорост: скоростта, с която загиват всичките над 200 000 ледника на Земята. Между 2000 и 2019 г. ледниците, без ледените щитове на Гренландия и Антарктида, са губили средно по 267 млрд. тона вода годишно, плюс-минус 16 млрд. тона – това показва изследване в списание *Nature*, на което Макнаб е съавтор. В рамките на този период топенето се ускорило – от 227 млрд. тона годишно в началото до 292 млрд. тона годишно между 2015 и 2018 г.

2007 г.

СТРАНИЦА

№ 31

2016 г.

2021 г.

Сравненията между снимките на Ронския ледник в Швейцария през 2007, 2016 и 2021 г. показват мащабите на топенето на леда пред тези кратки периоди.
СНИМКИ: ЮРГ АЛЕАН (ВСИЧКИ)

Р

МИГРАЦИЯТА В СЕРЕНГЕТИ Е ЕДНО ОТ НАЙ-ВЕЛИЧЕСТВЕНИТЕ ЗРЕЛИЩА НА ЗЕМЯТА, КЛЮЧОВО ЗА ЖИВОТА В ОБЛАСТ С УДИВИТЕЛНИ ГЛЕДКИ И ПЪСТРИ КУЛТУРИ.

Гледката на гъмжилото от над един милион мигриращи антилопи гну в голямата екосистема Серенгети секва дъха – и е от решаващо значение за дивите животни в цяла Източна Африка. **ЧАРЛИ ХАМИЛТЪН ДЖЕЙМС** снима това хилядолетно пътешествие, а **ПАУЛА КАХУМБУ** и **ПИТЪР ГУИН** пишат за личните, екологичните и културните проблеми, оформящи лика на един регион, където деликатното природно равновесие е изправено пред все по-големи заплахи.

СЛОЖНАТА МРЕЖА НА ЖИВОТА ТЕКСТ: ПАУЛА КАХУМБУ

Кенийската изследователка казва, че Серенгети и дивите му обитатели са извор на гордост, но се тревожи от това какво може да бъде загубено.

СТР. 40

БРОЙ

ДЕКЕМВРИ 2021 Г.

ЯК

СНИМКИ: ЧАРЛИ ХАМИЛТЪН ДЖЕЙМС

**АНТИЛОПАТА ГНУ,
НЕПРАВДОПОДОБИЯТ
ЦАР
ТЕКСТ: ПИТЪР ГУИН**

Не лъвът е цар на Серенгети, а тромавата на вид антилопа гну, чиято миграция подхранва сложна екосистема.

СТР. 48

**ФОТОЕСЕ:
ПАЗИТЕЛИ
НА ЗЕМЯТА**

Богатите традиции и натискът върху жизненоважни природни ресурси служат за фон на ежедневието в големия район Серенгети.

СТР. 62

**ФОТОЕСЕ:
ЖИВОТЪТ Е БИТКА
ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ**

За живите същества в цялата екосистема Серенгети животът е непрекъснато търсене на храна – и стремеж да не се превърнат в такава.

СТР. 80

Антилопи гну се хвърлят надолу по стръмния бряг на р. Мара в търсене на вода и свежа трева. Всяка година около 1,3 млн. животни следват сезонните дъждове, като правят обиколка по часовниковата стрелка от Танзания в Кения и обратно – най-голямата сухоземна миграция на света.

СЛОЖНАТА МРЕЖА НА ЖИВОТА

ТЕКСТ:

ПАУЛА КАХУМБУ

СТРАНИЦА

№ 40

БРОЙ

ДЕКЕМВРИ 2021 Г.

NATIONAL GEOGRAPHIC

ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

В МАСОВИТЕ представи екосистемата Серенгети представлява древен африкански

пейзаж от обширни златисти равнини, останали неизменни хилядолетия наред. Дългошиесте жирафи пристъпват грациозно в крак. Стада слонове газят сред влакнестите треви. Лъвове преследват винторози антилопи по време на кървави ловни зрелища. Зигзаговидни редици антилопи гну и зебри вечно са на път. А обитаващите Серенгети хора – масаите и останалите, ако въобще някой се сети за тях – биват представени сумарно като екзотични фигури, упорито придържащи се към древните пастирски традиции.

Тези образи не успяват да уловят сложността на обширната екосистема, която се простира от Северна Танзания

до Югозападна Кения и е дом на хиляди растителни и животински видове. Дори името Серенгети, за което се смята, че произхожда от думата за „безкрайна равнина“ на масайски, е подвеждащо. Серенгети се състои от множество ландшафти, включително савана, гористи райони и крайречни гори. Тук живеят последните процъфтяващи популации на някои животни. Освен това е място, където хората са живели в равновесие с дивата природа още от зараждането на нашия вид. Но много животни са застрашени от изчезване, докато ние, хората, непрекъснато заемаме местообитанията им и затопляме климата. Серенгети е едновременно капсула на времето от незапомнени времена и индикатор за бъдещето; сложна мрежа на живота, която зависи от ландшафти, простиращи се далеч извън парковете, резерватите и защитените зони.

Подобно на много източноафриканци, никога не бях посещавала Серенгети като дете. То беше за туристите и ние го смятахме за недостъпно. За разлика от мнозина обаче имах късмета, дори през детските ми години в Найроби през 70-те години, да видя някои кенийски диви животни в естествената им среда. С баба ми изследвахме близката гора, катерехме се по дърветата, плувахме в реките, газехме в блатата. Един ден забелязахме сладко животинче, което приличаше на гигантско морско свинче, високо на една смокиня. Един съсед ни обясни,

че това е гаман и е далечен роднина на слона. Като разбра колко сме заплениени от животните, той ни каза да му носим каквито успеем да хванем живи и той ще ни разкаже за тях. Носехме му змии, гуцери, птици, жаби, мишки, а веднъж и гигантски хомяковиден плъх, за който бях сигурна, че е ново откритие. Този човек с безгранично търпение беше палеоантропологът Ричард Луки, по това време директор на Кенийския национален музей.

Няколко години по-късно, когато бях на 15, някак си убедих родителите ми да ме пуснат с неколцина студенти на научна експедиция в Северна Кения – далечен и безлюден район, където човек можеше да умре от жажда, бангитско нападение или лъвски зъби. Няколко години по-късно, когато майка ми ме изпрати в училище за секретарки, избягах и отидох да се видя с Луки. Той ми уреди стаж, който ме изстреля към мечтата ми да стана рейнджър.

БЯХ ПРЕХВЪРЛИЛА 20-ТЕ и работех за Кенийската служба за дивите животни, когато най-сетне посетих Серенгети. Веднъж попитах американските учени в Националния резерват „Масай Мара“ дали

имат кенийци в екипа.

„Да, разбира се – казаха ме, – шофьорът и готвачката.“ Никой не очакваше африканци да се занимават с научна работа в пуцинака. Въпреки тези нагласи в крайна сметка защитих докторат по екология и еволюционна биология. Преди няколко години осъзнах, че всичко, което обичам, е изложено на огромен риск. Затова се пренасочих към опазването на природата.

Един от проектите ми е документалната поредица „Борци за дивите животни“, създадена от кенийци за кенийска публика, която изкарва на преден план нашите сънародници и сънароднички – учени или не, които се мъчат да съхранят животните ни. Миналата година 51% от страната ни го е гледала. Посланието е повече от ясно: кенийците ги е грижа за *техните* диви животни.

Всеки трябва да го е грижа заради огромните залози. Миграцията на антилопите гну, които изминават кръгов маршрут през екосистемата Серенгети, е подложена на натиск. Ежегодното прииждане на над един милион антилопи на брега на р. Мара сякаш доказва, че миграцията е стабилна, но дългосрочните тенденции разказват нещо различно. В цялата страна популациите

на големите бозайници рязко са тръгнали надолу.

Джаксън Лусейя, масайски туроператор и съводец на телевизионното шоу „Истории за големи котки“, ми разказа как през миналото десетилетие гидове са забелязвали десет вида, които са изчезнали или почти изчезнали: голямо куду, храстов дукер, бушбок, речна свиня, гигантска горска свиня, ориби, колобус, черна антилопа, конска антилопа и, разбира се, черен носорог. Повечето от тях са ключови барометри за здравето на екосистемата.

През 90-те години станяхме свидетели на колапса на миграцията на антилопите гну в екосистемата Ати-Капумбей непосредствено на юг от Найроби. Когато разбрахме какво се случва, вече беше твърде късно. Днес същото изглежда се развива в по-голям мащаб в Серенгети. А заплахата се засилва от климатичните промени. Луки ми каза, че се бои, че освен ако веднага не предприемем действия на глобално равнище, още приживе ще станем свидетели на изчезването на по-голямата част от дивите си животни.

И ако има околна среда, която би могла да устои на щурма на затоплянето, това е Серенгети – място с удивителна устойчивост. Вярвам, че можем да защитим пуцинака и да го съхраним за бъдещите поколения, но това няма да се случи, освен ако обикновените кенийци и танзанийци не го изискат. □

НАЦИОНАЛНОТО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО се е посветило на осветляване и опазване на чудесата на нашия свят. От 2010 г. насам подкрепяме Паула Кахумбу, обявена за изследовател на годината на NG и „Ролекс“ за 2021 г., в усилията ѝ да опазва видовете в Източна Африка. Чрез кампанията за природата „Вис“ спонсорирахме полевата работа на нашия изследовател Чарли Хамилтън Джеймс, който повече от две години снима хората и животните в голямата екосистема Серенгети.

ИЛЮСТРАЦИИ: ДЖО МАККЕНДРИ

Мигриращите антилопи гну водят със себе си цяла екосистема. Например в Танзания към пасящите гнута се присъединяват биволски чапли. Те прелитат наблизо или дори кацат по гърбовете им в очакване антилопите да изровят с копитата си изобилие от насекоми.

ТЕКСТ: ПИТЪР ГУИН		СТРАНИЦА № 48
БРОЙ ДЕКЕМВРИ 2021 Г.		NATIONAL GEOGRAPHIC ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

НЕПРАВДОПОДОБ

ЩА

НАЙ-ВАЖНОТО ЖИВОТНО В СЕРЕНГЕТИ Е ГНУТО, СТРАННА НА ВИД АНТИЛОПА, ЧИЯТО МИГРАЦИЯ ОТ ВЕКОВЕ ЗАДВИЖВА СЛОЖНИЯ КРЪГ НА ЖИВОТА.

НИЯТ

Р

ЛИНИЯТА СЕ ПОЯВИ на хоризонта като сив конец на бледозелено покривало, но докато самолетът се приближаваше, се превърна в колона от няколкостотин животни, които се виеха из равнината. „Гнута – изкреця Чарли през шума на машината. – Това е малка група.“ Бяхме северно от кратера Нгоронгоро в Танзания и тъй като беше март, знаехме, че гнутата скоро ще поемат на северозапад, през Националния парк „Серенгети“ към Кения.

И ето ги, в абсолютно прав конвой като индийска нишка. Различавах как извитите им рога и удължени глави кимаха нагоре-надолу, докато вървяха тежко под утринното слънце. Няколко малки се притискаха към майките си.

От хилядолетия стагата гну пътуват през голямата екосистема на Серенгети в обиколки по часовниковата стрелка – всяко

животно криволича цели 2800 км, следва дъждовете, пасе тревите, наторява земята, превръща се в храна за хищниците. А тук, тлъпчейки по вековечната следа на предците си, това стаго се беше отправило на северозапад.

Но почакайте, те не вървяха на северозапад.

„Защо вървят на юг?“ – изкрещях на Чарли.

„Откъде да ги знам? – отговори той. – Търсят трева. Тук няма много за ядене.“

Бях дошъл в Танзания да видя голямата миграция на гнутата и се бях присъединил към Чарли Хамилтън Джеймс, който документира прехода им от две години. Бяхме излетели от Аруша, а връх Килиманджаро се издигаше на хоризонта. Земята се беше разгърнала като море от пищни отсенки на зеленото, но след като прелетяхме над кратера, теренът преля в обширни равнини.

Само месец по-рано районът под нас е бил килим от питателна трева, но дъждовете са свършили и сега, практически във всички посоки, земята изглеждаше прегоряла, само с остатъци от трева. Колоната гнута приличаше на изгубено, блуждаещо племе, останало на открито, лесна плячка за лъвски прайд или семейство хиени.

После забелязах едно гну да се отклонява от колоната. Оглежда се и тръгна в обратната посока, сякаш беше стигнало до извода, че групата е объркала път, и е решило да се отдели. За самотно съществуване това изглеждаше сигурна смърт. Стагото не обърна внимание на бунтовника и продължи напред. Помислих си, че това гну е обречено.

Предвид трасето с препятствия, което ги очакваше, човек би си помислил, че мнозина от стагото бяха обречени. Щяха да са изложени на проузвона на

изменчиви атмосферни условия, често променяйки курса и изминавайки дълги разстояния, за да намерят свежа паша. Щяха постоянно да ги нападат хищници. През последните години е трябвало да понасят и човешки препятствия, и конкуренция от страна на нарастващите стага овце и кози.

Но може би най-тежкото изпитание ще бъде река Мара, която животните ще трябва да прекосят, за да достигнат най-добрите пасища в Националния резерват „Масай Мара“ в Кения и после да я преминат отново на връщане. Чарли е виждал десетки прекосявания. „Миналата година бях тук за прекосяването и стотици трупове бяха скупчени по бреговете и плуваха по реката – каза ми той. – Абсолютен кошмар.“

Много от младите и слабите биват стъпкани, докато стагата се блъска хаотично и се хвърлят в реката. Стотици се давят или биват завлечени надолу в бурните води от изобилните крокодили в Мара. А много от гнутата, които успяват да стигнат до отсрещния бряг, бързо биват подгонени от чакащите лъвове и хиени.

Чарли ми каза за един случай, когато видял оцеляло от тежкото прекосяване гну необяснимо да променя мнението си няколко минути по-късно и да се отправя обратно към реката, само за да загине, докато се опитва да се върне към мястото, което току-що било напуснало.

Това е голямата загадка на гнутата: годишната им миграция е отличен пример за сложния часовников механизъм на природата. Но гледани отблизо, те са странни, загадъчни създания, които могат да изглеждат безнадеждно глупави. И въпреки това от хилядолетия обитават този сложен, безмилостен пейзаж. Как ли е оцелял този неправдоподобен вид?

ГЛУПАВИ ЛИ СА
ГНУТАТА?
„НЯМА ГЛУПАВИ
ЖИВОТНИ.
НЯКОИ СА ПО-УМНИ
ОТ ДРУГИ.“

– ЕКАЙ ЕКАЛЕЛЕ, КЕНИЙСКИ ВОДАЧ

РАЗКАЗ НЕПРАВДОПОДОБИЯТ ЦАР		СТРАНИЦА № 51
БРОЙ ДЕКЕМВРИ 2021 Г.		NATIONAL GEOGRAPHIC ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

МАЛКО СЛЕД ИЗГРЕВ слънце в Масай Мара пием кафе от термос с Екай Екалеле, кенийски водач. Гледаме как няколко гнута пасат пред нашия лендровър. Достатъчно близо са, за да ги чуем как гввчат тревата. Преди

час бяхме видели как две лъвици убиват малко биволче, но гнутата изглежда са слепи за всяка опасност.

Питам Екай дали намира гнутата за глупави. „Нукое животното не е глупаво – казва той. – Някои са по-умни от други.“ Но отбелязва, че не съм първият, който повдига въпроса. Гнутата от векове обкркват хората, които живеят най-близо до тях – масаите и другите племена в региона. Според една местна народна приказка гнуто било направено от части, останали от други животни. „Дали му глава на брадавичеста свиня, шия на бивол, ивици на зебра и опашка на жираф“ – казва ми Екай. Има много версии на този мит, включително и една, в която на гнуто му бил даден мозък на бълха.

Ако и да е мит, това изглежда уместно описание. Гнутата наистина изглеждат тромави и глупави. Те са членове на семейството на антилопите, което е трудно за вярване, когато ги сравните с братовчедите им – грациозните импали или фините, но много пъргави томсенови газели. Минималистичните им рога и малки очички изглеждат няколко размера по-малки за твърде дългите им лица, които са удължени още повече от рунтавите им бради. Телата им изглеждат некомфортно диспропорционални, с големи гърбици зад лопатките, които преминават в ниски задници – като тежкоатлет, който се е съсредоточил само върху горната част на тялото си. Тази тежка в предната си част фигура, балансираща върху тънки и дълги крака, придава на животното тромава походка. Има го и постоянния шум, който издават и от който ти брмва главата – съчетание от грачене и мучене, което накарало ранните африкански номади да ги нарекат „гну“ заради звука, който издават. Резултатът е едно същество, което е толкова странно, но и толкова непреценуозно, че когато холандските заселници го зърнали за пръв път, му дали едно от най-безфантазните имена в животинския

лексикон, което се превежда като „див звяр“. И така, как природата е създавала този Франкеницайн на животинското царство?

За да разбере, се свързах с Анна Естес, еколог в колежа „Карлтън“, която работи в Танзания. „Нека да те предупредя веднага – каза тя. – Баща ми приемаше обидите към гнутата много лично.“ Обадих се на Естес, защото баща ѝ, биологът специалист по диви животни Ричард Естес, е написал „Светът на гнуто“ – подробна история на живота на гнутата и убедителен контрааргумент на всички шегги. Ричард, който започнал проучването си през 1962 г., бил един от първите учени, изследващи поведението на белобрадите гнута в Серенгети. Анна израснала в подскачащ, очукан лендкрузър, който следвал стадата, докато баща ѝ ги наблюдавал как се чифтосват, раждат, отблъскват хищници и да, загиват масово. Баща ѝ се е пенсиониран преди няколко години и Естес е продължила да изучава екологията на Серенгети.

Тя ми предложи следния начин на мислене: една от мерките за еволюционен успех е популацията. В този смисъл гнутата, с броя им от над 1,3 млн., определено са най-триумфиращите едри бозайници в Серенгети. Слоновете, с тяхната така хвалена интелигентност и безпрецедентна физическа сила, наброяват само около 8500; лъвовете са едва 3000.

ПЪТЕКИТЕ НА ГНУТО

В постоянно търсене на храна всяка година 1,3 млн. гнута преследват дъждовете из екосистемата на Серенгети. Миграцията се простира от плодородните равнини с ниски треви на югоизток до горите и саваните на север, когато дъждовете станат оскъдни.

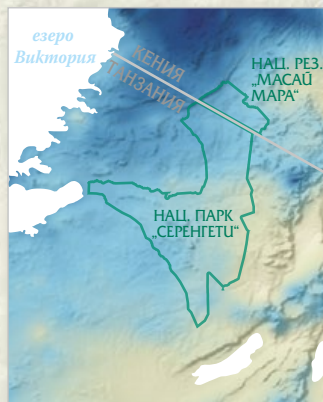
Маршрут на проследявани гнута

Уседналите не се присъединяват към голямата миграция.

Защитените области в Кения приоритизират опазването на дивите животни и устойчивото използване на земята.

ГОЛЯМАТА МИГРАЦИЯ

- 1 След началото на дъждовния сезон израстват богати на хранителни вещества треви, които хранят мигриращите гнута. Те се отелват, докато храната е в изобилие.
- 2 Когато дъждовете и тревата намаляят, животните трябва да се придвижат на север, където има повече конкуренция за по-малко храна.
- 3 В сухия сезон р. Мара все още осигурява вода. Но тревите на север са по-бедни на хранителни вещества; много гнута гладуват.

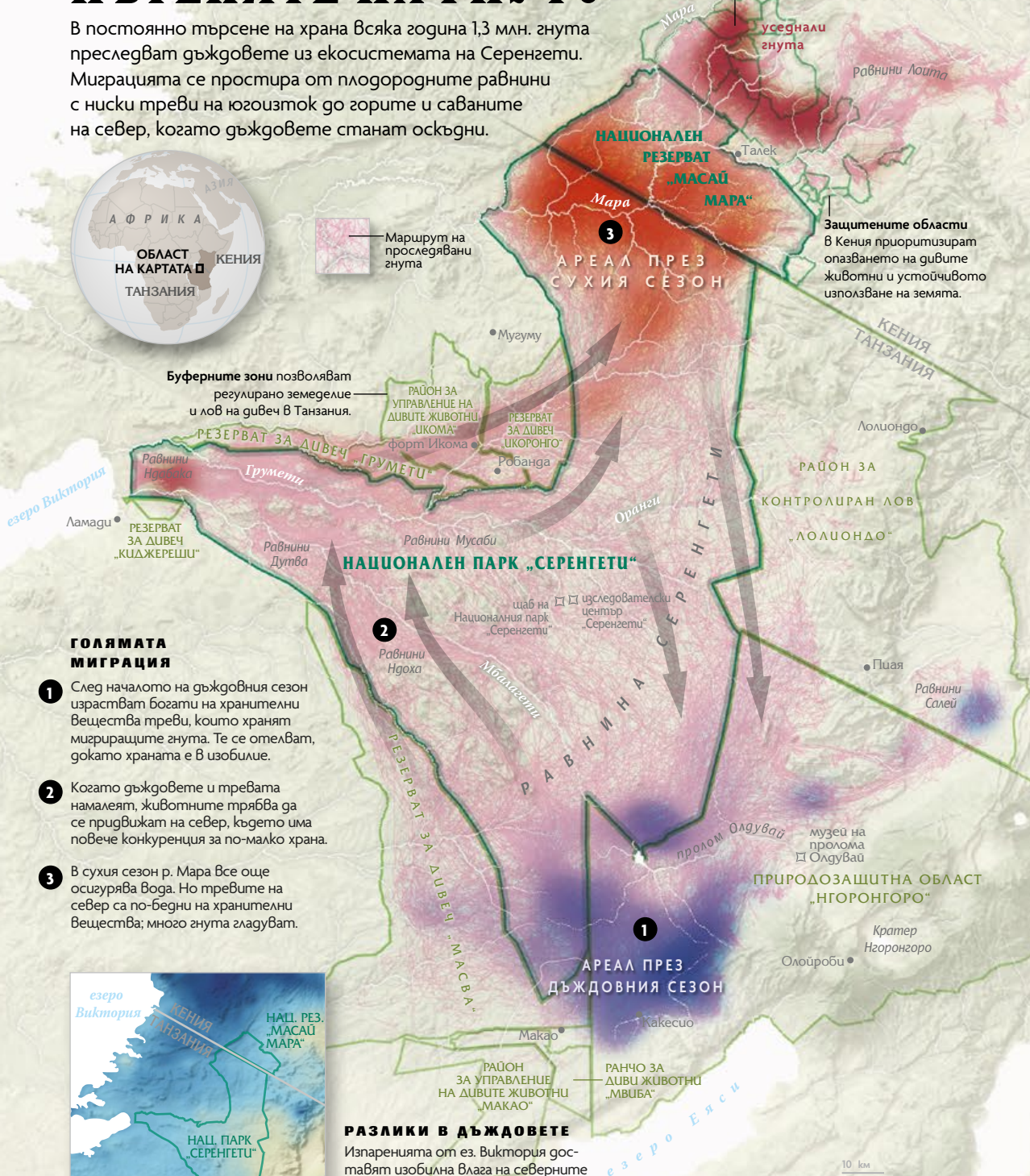
РАЗЛИКИ В ДЪЖДОВЕТЕ

Изпаренията от ез. Виктория доставят изобилна влага на северните части на Серенгети. На юг Вулканичните върхове създават „дъждовна сянка“, която намалява валежите, изсушавайки южните равнини.

Средни годишни валежи (см)

30 183

РАЙЛИ Д. ЧАМПИН И МАТЮ У. КУОСТИК, NGM
ИЗТОЧНИЦИ: ГРАНТ ХОПКРАФТ, ТОМАС МОРИСЪН И
КАЛЪМ БЮКАНЪН, УНИВЕРСИТЕТ В ГЛАЗГОВ; ДЖАРЕД
СТАБАХ, СМИТЪСЪНОВ ИНСТИТУТ ПО КОНСЕРВАЦИОННА
БИОЛОГИЯ; ТАНЗАНИЙСКИ НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВЕ;
ТАНЗАНИЙСКИ ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДИВИТЕ
ЖИВОТНИ; КЕНИЙСКА СЛУЖБА ЗА ДИВИТЕ ЖИВОТНИ

Най-близките съперници са томсътновите газели и зебрите – по няколкостотин хиляди всяка, – като между другото и двата вида следват гнутата.

Този успех, отбеляза тя, е пряко свързан със странно изглеждателните им телесни части – адаптации, които са били прецизно настроени в продължение на милион години, за да им помагат да преодоляват огромни разстояния и да се възползват пълноценно от уникалната екосистема на Серенгети. Малките рога – направо миниатюрни в сравнение с огромните рога шлемове на африканския бивол – означават по-малко тежест за носене, докато извървяват дълги разстояния или преплуват реки, освен това е по-малко вероятно да се заплетат в гъсти храсталаци. Плоските муцуни им позволяват да пасат като косачки. Полегатата задница всъщност подпомага високо-ефективна походка, а гъвкавите глезени им позволяват да пружинират, когато бягат – и двесте спестяват енергия при дългата миграция. И ако и да изглеждат тромави, те могат да ускорят до 80 км/ч, достатъчно бързо, за да избегнат хиените и да надбягат лъвовете. Те също така са много добри в това да усещат къде вали дъжд и да се отправят в посока на далечните гръмотевични бури, които, докато стагата пристигне, вече ще са накарали новата трева да порасте.

Но най-впечатляващата адаптация на гнуто е стратегията му да довежда следващото поколение на бял свят. Започвайки от края на януари, стагата се събират на същите равнини, над които двамата с Чарли прелетяхме, докато все още са покрити с тучна трева. Гнутата, за разлика от много други видове антилопи не крият малките си и бременните женски раждат едновременно на открито. В течение на три седмици се раждат около 500 000 малки гнуто, грубо 24 000 на ден. Седем минути след като излезе от утробата, малкото се изправя на крака, а до 24 часа вече може да тича с майка си.

Хищниците очакват този ежегоден пир и се тъпчат с новородени, но успяват да погълнат само миниатюрна част и в рамките на няколко седмици малките и възрастните вече са започнали придвижването към следващата спирка, като броят им е нараснал с почти една трета.

След като разговарях с Анна Естес, отидох да търся други примери за изобретателно поведение от страна на гнутата. Научих, че те винаги раждат през деня, което може привидно да ги прави по-уязвими, докато лъвовете и хиените обикновено ловуват между залез-слънце и зазоряване. Че мирисни жлези в копитата им оставят следа от хормони, която помага на животните да открият пътя си.

И тогава попаднах на пример, който ме върна обратно в самолета с Чарли, спомняйки си мистериата с отклонилото се гнуто. Ако майката е отделена от малкото си, научих аз, тя ще се отдели от колоната и ще тръгне обратно – към края на колоната, където малките обикновено се събират, когато се изгубят.

ПРЕДИ ДА ПОЕМА

към Серенгети, бях чел за млад еколог, който за винаги променил начина, по

който учените гледали на гнуто. Тони Синклер израснал в Танзания, учил зоология в Оксфорд, а после прекарал над десетилетие, броейки животинските популации в Серенгети. През април 1982 г. отишъл в Република Южна Африка на сбирка на природозащитници в Претория, за да обяви удивителни новини: той и друг еколог, Майк Нортън Грифитс, били преброили

РАЗКАЗ

НЕПРАВДОПОДОБИЯТ ЦАР

СТРАНИЦА

№ 53

БРОЙ

ДЕКЕМВРИ 2021 Г.

NATIONAL GEOGRAPHIC

ДОБРЕ ДОШЛИ НА ЗЕМЯТА

най-голямото стадо копитни, регистрирано някога.

Подвигът на точното определяне на размера на толкова голямо мигриращо стадо – преди употребата на сателити и други напреднали технологии – бил доста впечатляващ, но още по-поразителното било, че това стадо било цялата популация от гнута в Серенгети.

Започвайки от 90-те години на XIX в., гнутата били покосявани от епидемии от вирус, известен като чума по едрия розат добитък, който е смъртоносен за домашните говеда и за дивите им братовчеди, включително за африканския бивол и гнуто.

До началото на 60-те години на XX в. била широко приложена ефективна ваксина, която спряла епидемиите сред добитъка, и гнутата започнали да се възстановяват с удивителна скорост. Преди ваксината до голяма степен да заличи чумата, популацията на гнутата в Серенгети била грубо 260 000. Но само за 17 години, от 1961 до 1977 г., тя се увеличила над 5 пъти до 1,4 млн. Синклеър ми показва черно-бяла снимка, която направил при един от полетите си за преброяване. Огромно стадо гнуто покрива земята от хоризонт до хоризонт.

Но в Претория другите учени не споделяли ентузиазма му. „Хората ставаха и казваха: „Това е най-безотговорното нещо, което някога съм чувал“ – спомни си той, когато разговаряхме по „Зуум“. – Би трябвало да ликвидираме половината популация.“

Това била преобладаващата догма, поддържана от много учени, каза той. Те вярвали, че популациите на дивите животни трябвало да се манипулират, за да останат в равновесие. „Трябваше да бъдат ограничавани – каза ми той, обяснявайки този начин на мислене. – Иначе просто цяха да излязат от контрол и да унищожат всичко.“

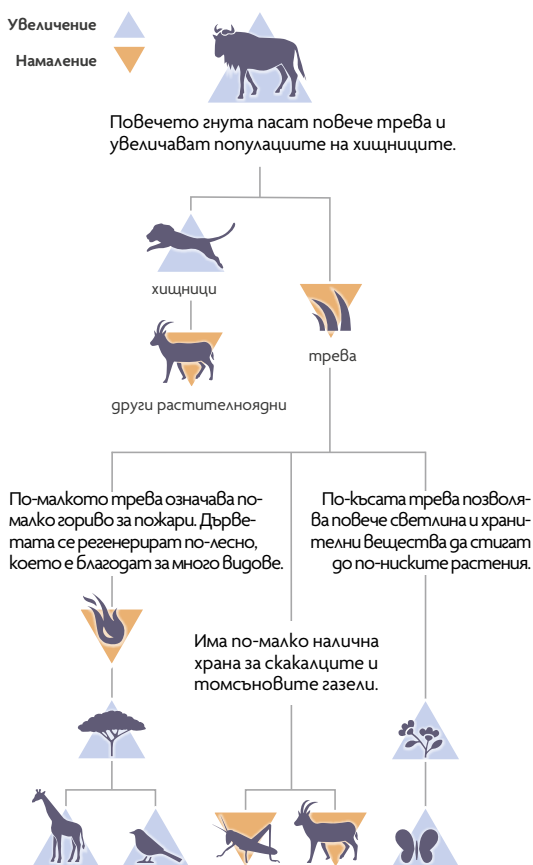
ПОПУЛАЦИОНЕН РЪСТ

Броят на гнутата в Серенгети нараснал 5 пъти за по-малко от 20 години, след като чумата по едрия розат добитък, предавана от домашни животни на диви, до голяма степен била ликвидирана в началото на 60-те години на XX в.

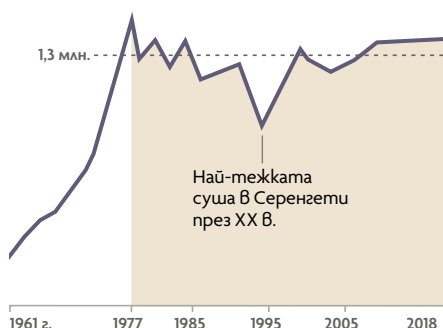
ДА МОДЕЛИРАШ СЕРЕНГЕТИ

Внезапният популационен ръст отключил поредица от широкообхватни последици, давайки на учените рядката възможност да изследват жизненоважната роля, която гнутата играят в екосистемата.

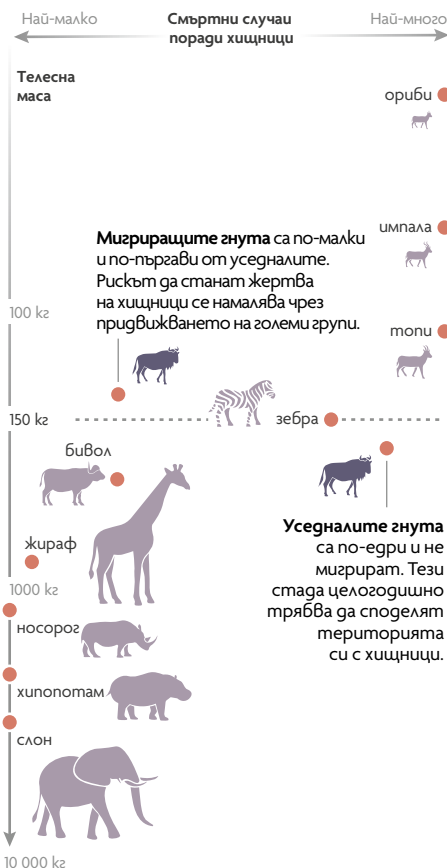
СТАБИЛИЗИРАН БРОЙ

След като достигнала пика си през 1977 г., популацията на гнутата се стабилизирала на ниво, за което храната стига – около 1,3 млн. екземпляра. Броят им все още може да варира с промените в годишните валежи.

КОНТРОЛ НА ПОПУЛАЦИЯТА

Животните в Серенгети под 150 kg обикновено загиват от хищници; по-тежките – от липса на храна. Гнутата, които са със среден размер, се опитват да избегнат и двете заплахи чрез миграция.

Синклеър не бил убеден. „Хрумна ми, че можем да докажем защо с популацията на гнутата в Серенгети случаят не е такъв.“ Върнал се в Серенгети и през следващите няколко години той и колегите му започнали да забелязват значителни промени. Първата била, че популациите на хищниците се разраснали. Това съвсем не било изненадващо – повече плячка означавало повече храна. Но Нортън-Грифитс отбелязал и че има по-малко пожари. Той и Синклеър осъзнали, че стадата гну поддържат тревата по-къса, така че пожарите не се разпалвали толкова често и не били толкова горещи, което позволявало на дърветата да растат. Внезапно големи райони, които били савана от почти век, се залесили отново.

Повече дървета означавало повече насекоми, повече птици и повече животни, които се хранят с листата на дърветата, включително жирафи и слонове. А докато гнутата се придвижвали, те разпръсквали тор, подобрявайки почвите и произвеждайки повече трева за себе си и други видове.

Синклеър осъзнал, че Серенгети се трансформира в място, което малко – ако изобщо има такива – живи хора могат да си спомнят. И двигателят на тази промяна било скромното гну. Навремето концепцията за ключовите видове била сравнително нова. Дотогава всички идентифицирани ключови видове били върховни хищници. Но в Серенгети не лъвът бил царят, а неговата плячка.

С две думи, каза ми Синклеър, „няма как да има Серенгети, поне не това, което познаваме, без гнуто“.

ДОКАТО ШОФИРАХ

из равнините, дори и когато не виждах гнуто, често забелязвах останките

им, всяка от които може да бъде

Когато международните пътувания намаляха през пандемията от Ковид-19, туроператорите намалиха цените, давайки на повече кенийци шанс да наблюдават миграцията в Масай Мара. „Резултатът беше великолепен – казва фотографът Чарли Хамилтън Джеймс. – Много кенийци рядко имат възможността да видят собствените си диви животни, собственото си наследство.“

TrippyGen
TOURS & TRAVEL
+254 721 517130
info@trippytours.com

ПАЗИТЕЛИ НА ЗЕМЯТА

БОГАТИТЕ ТРАДИЦИИ И
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА,
СВЪРЗАНИ С РЕСУРСИТЕ,
ОПРЕДЕЛЯТ ЕЖЕДНЕВНИЯ ЖИВОТ.

Като тийнейджър
Джеремая Черуиот
Маритим убивал жи-
вотни, за да се храни и
да ги продава за месо.
Днес парков рейнджър,
той патрулира в Серен-
гети по границата
между Кения и Танза-

ния, за да лови брако-
ниери, които вземат
на мушка гнута и други
животни, мигриращи
през района. Браконие-
рите залагат капани,
а понякога вкарват
животните в дерета
и ги убиват с копия.

Селяните масаи се грижат за добитъка си в традиционни боми (тази е в Танзания): ферми от жилища и кошари, опасани с огради от преплетени бодливи акациеви клони, за да държат добитъка вътре, а хищниците – отвън.

МОМЧЕТАТА ОТРАНО СЕ НАУЧАВАТ
ДА ЗАЩИТАВАТ СТАДАТА
И ДА ЖИВЕЯТ В ХАРМОНИЯ
СЪС ЗЕМЯТА.

Мелубо Оленауни
(вдясно) и синовете
му се връщат у
дома си в Танзания,
след като са
прибрали кравите.
Малките момчета
започват да се

обучават за пастири
първо с овце и кози,
а после – с крави.
Когато станат
илмуран, или
воини, те са готови
да отговарят за
цялото стаго.

ФОТОЕСЕ: ХОРАТА

ПАЗИТЕЛИ НА ЗЕМЯТА

СТРАНИЦА

№ 69

Насериан Денис Лукумай
къпе тримесечния
Менг'орики, най-малкото
от четирите ѝ деца,
у дома в Танзания. В
общото помещение
денонощно гори
огън; две други стаи
приютяват теленцата
и агънцата, които се
нуждаят от специално
внимание. Докато
29-годишната жена се
грижи за домакинството,
съпругът ѝ Денис
работи като помощник-
мениджър в палатковия
сафари лагер
„Лемала Нгоронгоро“.

ВДЯСНО

Гората Няквери в Кения, някога важен район за новородените слончета, била комунална територия: 2000 кв.км девствена гора. Но тя била парцелирана и масаите я направили свой дом – те вече не се придвижват със стагата си, а усядат и изпращат децата си на училище. Гористите райони са почти безполезни за пастирите, затова масаите наемат хора от други племена, за да секат и изгарят дървета с цел разчистване на пасища и производство на дървени въглища. В Източна Африка 80% от градското население използва дървени въглища като основен източник на гориво.

ДОЛУ ВДЯСНО

Франсис Пенко (който сочи към екрана) и други рейнджъри от резервата „Мара“ си сътрудничат с родения в Кения Марк Гос от *Mara Elephant Project*, за да насочват грон с топлочувствителна камера с цел откриване на браконieri. Брайън Хийт (най-вдясно) е изпълнителен директор на резервата.

КАКВО СЕ СЛУЧВА, КОГАТО ХОРАТА СЕ НУЖДАЯТ
ОТ ПОВЕЧЕ ЗЕМЯ, ГОРИВО И ХРАНА?

ГОРИТЕ МОГАТ ДА СЕ ПРЕВЪРНАТ В ДЪРВЕНИ ВЪГЛИЩА,
А ЖИВОТНИТЕ ПОПАДАТ В КАПАНИТЕ НА БРАКОНИЕРИТЕ.

ФОТОЕСЕ: ХОРАТА

ПАЗИТЕЛИ НА ЗЕМЯТА

СТРАНИЦА

№ 76

Говорейки по телефона
през по-голямата
част от деня,
Лериро Тунунгва –
председател на
общността Иркениси,
решава въпроси
като образованието,
здравеопазването,
правото на паша и
водоснабдяването
на над 7000 души на
източния хребет на
кратера Нгоронгоро.

БИТКА ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

В ЕДНА ЗЕМЯ НА
ИЗОБИЛИЕ И ОСКЪДИЦА
СЛЕДВАЩОТО ХРАНЕНЕ
Е ВСИЧКО

Следите от гуми, останени от пълните с туристи пикапи за сафари, са набраздили прашната пустош, където си почиват лъвовете в Скрытата долина на Танзания. Месец март е

и тези върховни хищници са похапнали добре от стагата гну, които се отелват наблизо – новородените са особено уязвими. По-късно през годината, когато стагата ще са послед-

вали дъждовете на север в търсене на по-добра паша, лъвовете тук се затрудняват да намерят достатъчно плячка и някои неизбежно гледат до смърт.

Водачите в кенийския
национален резерват
„Масай Мара“ ги нарекли
Великолепната петорка.
Тези мъжки гепарди
ловували задружно в
продължение на повече
от четири години.
Мъжките обикновено
са съперници, но видът
е социален и силно
адаптивен – и тези
животни останали заедно
толкова дълго, колкото
имали полза от съюза.

Борбите за надмощие
между мъжките
зебри могат да бъдат
жестоки, особено
когато спорят за
женска. Жребците се
бият с копита и остри
зъби. Един ожесточен
сблъсък може да
завърши с пукнат
череп, счупени кости,
отхапана опашка или
дори със смърт.

ВДЯСНО

Туризмът добавя пласт сложност към екосистемата на Серенгети. В деня, в който фотографът Чарли Хамилтън Джеймс заснел този кадър в Масаи Мара, той преброил наблизно 48 коли. Гепардите са по-хрисими от други големи котки, когато са край хора, така че не е необичайно да откриете някой да дреме в сянката на пикап за сафари. Всъщност в ежедневието на котките има твърде малко неща, включително ловуването, които да не включват човешка публика.

ДОЛУ ВДЯСНО

Коалицията от гепарди, известна като Великоленната петорка, е повалила гну. Обикновено една котка събаря животното, а другите го захават за врата, докато се задуши. Винаги нащрек, гепардите трябва да бдят за брутални крадци като лъвовете и хиените.

ГЕПАРДИТЕ СА ИЗРАСНАЛИ
ПОСТОЯННО ЗАОБИКОЛЕНИ С КОЛИ,
НО ЦЯЛОТО ТОВА ЗЯПАНЕ НЕ ГИ Е ЗАБАВИЛО.

ВДЯСНО

Хипопотами се вър-
галят по залез в река
в Масай Мара. Те пре-
карват до 16 часа
на ден в реките и
водоемите, където
спят заедно на груп-
ни от по 10 до 30,
за да защитават
малките си, които са
особено уязвими от
крокодилите. Но-
щем пасат, измина-
вайки до 10 км и кон-
сумирайки около
40 кг трева. Тората,
която отделят, е
богата на хранителни
вещества, които
поддържат здравето
на африканските
реки и носят ползи на
много видове.

ДОЛУ ВДЯСНО

Импалите се сблъск-
ват не само с хищници,
но и с конкуренти.
Младите мъжки се
упражняват в битки
отрано; когато са по-
възрастни, те си от-
воюват територии
и охраняват групи
от женски. Когато
бъдат принудени да
бягат от лъвовете,
леопардите, гепарди-
те и хиените, които
ги ловуват, импалите
могат да скачат
на 10 м дължина
и на 3 м височина.

УСЕЩАЙКИ НАТИСКА ОТ СВИВАЩИТЕ СЕ
МЕСТООБИТАНИЯ И КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ,
ЖИВОТНИТЕ – ЕДРИ И ДРЕБНИ – ИЗПИТВАТ
ЗАТРУДНЕНИЯ В ТАЗИ КРЕХКА ЕКОСИСТЕМА.

Два мъжки лъва се хранят призори с антилопа кана – най-едрата от всички антилопи, – която са убили предната вечер. Тълпа лешояди дебне наблизо. Лешоядите трябвало да почакаят своя ред; тази двойка големи котки била наблюдавана да похапва от трупа цели три дни.

